

TÜRK HAKİMİYETİNDEN ÖNCE CEYHAN

1- İSLAMİYET ÖNCESİ CEYHAN

Ceyhan çevresinde yapılan arkeolojik kazılardaki bugünkü Ceyhan şehir merkezinin ilk çağda ve Orta çağda önemli bir yerleşim birimi değilken, Ceyhan'ın çevresindeki bazı köy ve kasabalar (Misis ,Sirkeli, Mercin, Kurtkulağı, Tumlu, Yılankale...vb) ise önemli birer yerleşim merkezidir.

Çukurova tarihini incelediğimizde Ceyhan ve çevresi şu medeniyetlerin hakimiyeti altına girmiştir.

ARVAZA KRALLIĞI (M.Ö. 1500-1333)

M.Ö. 1500 yıllarında bölgeye hakim olan bu krallığın ,Hititlerden ayrı,doğu kökenli bir grup olduğuna inanılmaktadır. Devamlı Mısır Krallığı ile iş yapmış ve Hititlerle savaşmışlardır. Sonunda M.Ö 1333'te Hititler tarafından ortadan kaldırmışlardır.

HİTİT KRALLIĞI (M.Ö.1900-2000)

Anadolu yarımadasında 700 yıl egemenlik kuran ve etkili olan Hititler, bugünkü Çukurova'yı Kızvata Krallığı olarak tanımakta ve bu yöreyi Uri Adania olarak adlandırılmaktadır. Tarım ve hayvancılık bu yörede özellikle Hititler zamanında çok gelişmiştir. Yine bu krallık döneminde Adana yöresi zamanın şartlarına göre çok gelişmiştir. Yine bu krallık döneminde Adana yöresi zamanın şartlarına göre çok ileri sayılacak bir idari yapıya kavuşturulmuş ve devlet Pankuş denen bir idare meclisi ve bir kral tarafından yönetilmiştir. Emniyet ve huzurun sağlanması ileri bir devlet yönetiminin bir sonucudur. Bu uygarlık Adana yöresinde derin izler bırakmıştır.

Özellikle Ceyhan yöresinde Hitit Kralı Muvattali'nin Mısır seferi esnasında Ceyhan nehrini geçtiği yere diktirdiği kaya rölyefi günümüze kadar gelmiştir.

Bu krallık IV.Arnuvandas zamanında (M.Ö. 1220-1190) imparatorluk iyice zayıflar. Batıdan gelen deniz kavimlerinin (Frig) baskını sonucunda 7 yüzyıllık Hitit İmparatorluğu parçalanarak dağılır.

KUE KRALLIĞI (M.Ö. 1191-713)

Hitit devletinin M.Ö.1191-1189 yılları arasında Frigler tarafından yıkılması üzerine Çukurova'da Kue hakimiyeti başlar. Kue Krallığının sonları Asurluların ele geçtiğini görmekteyiz. Kue Krallığı hakkında elimizde fazla bir belge bulunmamaktadır.

Bu Krallık hakkındaki sayılı belgelerden bir karatepe kazıları sırasında ele geçen kitabedir. Bu Kitabeden de Kue krallığının devletçiklerden meydana geldiğini anlıyoruz. Kitabede aynen şöyle demektedir. " Ben, Asitavanda, Danuna Kralı, Tarhund'un (büyük tanrının) gözdesi ve Averikus'un büyüttüğü ülkemi gün doğudan batıya kadar genişlettim. At at üstüne , kalkan kalkan üstüne yapım. Hiç kimsenin şimdiye kadar itaat altına alamadığı vahşi adamları yola getirip, onları ovaya yerleştirdim. Mapsos hanedanına bağlı olmayan bu insanların yerlerinde çok kaleler inşa ettirdim. Bu kaleyi (Karatepe Kalesi) yaparak ona Asitavandava adını verdim.

Her kim bu şehri , bu kitabeyi tahribe kalkışırsa onu büyük tanrı Tarhund ve tanrılar mahv ve perişan etsin."

Başkenti Tarsus olan Kue krallığı M.Ö 713 Yılında Asurlular tarafından yıkılmıştır.

ASUR KRALLIĞI (M.Ö . 713- 663)

Madenleri , ormanları ve bereketli topraklarıyla tarihte daima komşularının iştahını kabartmış olan Adana bölgesi M.Ö. 750 yıllarında Asurluların istilasına uğramıştır. IV. Salmanassar zamanında (M.Ö. 726- 722) Çukurova bir Asur vilayeti haline getirildi.

Asurlular, Çukurova'yı 50 yıl kadar egemenlikleri altında tutmuşlardı. Etkileri Tarsus havalisine kadar yayılmıştır. Sert bir idare ve değişik bir kültür içinde bölgeyi idare eden Asurlular Çukurova'yı bir sömürge olarak kullanmışlardır. Buna rağmen bölgede bıraktıkları izler yok denecek kadar azdır.

KİLİKYA KRALLIĞI(M.Ö. 663- 612)

Elli yıl kadar Çukurova'yı egemenlikleri altında bulunduran Asurluların uyguladıkları iskan politikaları ve sert idareleri Çukurova'nın esas halkını ve kültürel yapısını pek etkilememiştir.

Bu krallık , Asur Devleti'nin zayıflaması ve yöre halkının bağımsızlığını ilan etmesiyle ortaya çıkmıştır. Asur Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte M.Ö. 612 yılında bağımsızlıklarını ilan ettiler.

Kilikya Krallığı da yaklaşık 50 yıl kadar yaşamıştır. Krallığın kuruluşunda en büyük pay Syennesis kral ailesi Kilikya' nın bağımsızlığını kurtarabilmek için Pers Kralı I . Dara (M.Ö. 522 –486) Pers egemenliğini tanıyarak sartraplık sistemine girmiştir.

Bugünkü Çukurova'nın eski ismini de bu krallıktan aldığı rivayet edilir.

PERS KRALLIĞI (M.Ö. 612 – 333)

Persler M.Ö. 401 YILINDA Kunaska Meydan Muharebesi'nden sonra Çukurova'ya hakim olurlar. Çukurova 'da İranlılar döneminde çeşitli olaylar olmuş , satrapların birbirine düşmesiyle kargaşalı bir dönem yaşanmıştı. M.Ö. 333 yılına kadar bu kargaşa dönemi devam etmiştir.

Sartraplık , merkeze vergi yükümlülüğü ile bağlı fakat işlerinde serbest bir yönetim olup , bu bölgede 279 yıl devam etmiştir. Kilikyalılar sağladıkları siyasi güvence karşılığı Pers Krallığına her yıl yaklaşık 1, 3 ton gümüş ve 360 beyaz cins at vererek yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

HELENİSTİK DÖNEMİ (M.Ö. 333 – 323)

İskender Makedonya'dan çıkıp Anadolu, Ortadoğu' yu alışı ve Persleri yenişi ile başlayan bu dönem , çeşitli adlar altında bir süre devam etmiştir.

M.Ö. 334 Yılında Doğu hareketini başlatan İskender , Ankara'yı zaptettikten sonra Gülek Boğazı üzerinden Çukurova'ya yönelir. Tarsus'u ele geçiren İskender, Pers Hükümdarı III. Dara Kodomanos'un muazzam bir ordu ile Kuzey Suriye üzerinden Çukurova sınırlarına doğru yaklaştığını öğrenir. Bunun üzerine iki ordu ile , Issos (Dörtyol-Erzin) civarında karşılaşırlar. Bu savaşı İskender'in orduları kazanır. Pers Kralı III. Dara savaş meydanından kaçır.(M.Ö. Kasın 333)

Bu savaş sonunda Çukurova tamamen Makedonyalıların hakimiyetine girer. Makedonya egemenliği çok kısa sürmüş olup , Çukurova on yıl içerisinde İskender'in komutanlarından Antigonos'un kurduğu idare altına girmiştir.

SELÖKİDLER DÖNEMİ (M.Ö. 312- 133)

İskender'in ölümünden sonra kumandanları arasında başlayan taht mücadelesi sonucunda Çukurova kumandan Antigonos'un idaresine girmişti.

Antigonos, M.Ö. 301 yılında sıkı bir Makedon kumandanı olan Selenkos'a yenilmiş ve böylece Çukurova toprakları Selökidlerin kontrolüne girmiş oldu. Sölenkidler idari merkezlerini bir ara Misis yöresinde kurdularsa da daha sonra Antakya'yı kurarak başkent yapmışlardır.

Selökid Krallığı , M.Ö.191 yılında Romalılarla yapılan bir savaşta yenilmiş ve topraklarının büyük bölümü Romalıların kontrolüne girmiştir.

KORSANLAR DÖNEMİ (M.Ö 178 – 112)

Selökidlerin Romalılara yenilerek zayıflama devrine girmeleriyle Çukurova'da meydana gelen idari ve siyasi zayıflık, otorite boşluğu yaratmıştı. Bu dönemde Akdeniz'de ticaret ve korsanlık yapan çeşitli korsan grupları, Çukurova'nın sahil yerleşim bölgelerinde bağımsız yönetim birimleri oluşturmuşlardır.

Korsanlar M.Ö 103' lerde Doğu Akdeniz'in ticaretini tehlikeye atıyorlardı. Bunun üzerine Romalılarla çatışmalara girdiler . Romalılara karşı Pontus Rumları'nın ve Ermeni Krallığı'nın desteğini de almışlardır.

M.Ö. 67 yılında Roma orduları korsanları Akdeniz'de yenilgiye uğrattı ve Akdeniz korsanlardan temizlendi.

ROMALILAR DÖNEMİ (M.Ö. 11- M.S.395)

Roma Konsülü ve Triumvir'den biri olan Pompeus döneminde , Çukurova Roma'ya bağlanmıştır. Korsanlar yönetiminin yarattığı anarşiden sonra Çukurova 407 yıllık bir dönem için Roma İmparatorluğu'nun toprağı olmuş ve bu dönemde çok imar görmüştür .Roma döneminden bugüne kadar kalmış eserler Çukurova'nın bir çok yöresinde bulunmaktadır. İlçemiz sınırları içerisinde birçok kale ve höyük Romalılar'dan günümüze kalmıştır.

Roma İmparatorluğu 395 yılında kavimler göçü dolayısıyla ikiye ayrılınca bu yörelerde Doğu Roma (Bizans) hakimiyeti başlamıştır.

BİZANS DÖNEMİ (M.S. 395- 638)

Bizanslılar döneminde tarım ve ticaret merkezi olan Çukurova İpek Yolu üzerinde bulunduğundan büyük önem kazanmıştır. Bizans'ın Avar ve Bulgar akınlarıyla zayıfladığı dönemde ,kısa bir süre için tekrar İranlılar'ın egemenliğine girmiştir.7.yüzyıldan itibaren de bölgeye Müslüman akınları başlamıştır.

Orta çağ boyunca Adana bölgesinde hüküm süren gruplar önce Bizanslılar ,sonra Müslümanlardır .Çukurova, burada başlayan Haçlı seferleri ile zaman zaman el değiştirmiştir. Orta çağın sonunda da Ramazanoğlu Beyliği'nin egemenlik merkezi olmuştur.

2- İSLAMİYET SONRASI CEYHAN

Müslüman Arapların Çukurova'ya ilk akınları Hz.Ömer zamanında 638 yılında başlamıştır.704 yılında Halife Abdulmelik'in oğlu Abdullah Misis yöresindeki kaleyi alarak ilk camiye yaptırmıştır. Bu tarihten sonra; Çukurova'da Müslüman Emevi hakimiyeti başlamıştır.

8.y.y. da Abbasi Devleti'nin kurulması üzerine Abbasi halifesi Harun Reşid bugünkü ismi Düziçi olan Osmaniye'ye bağlı Haruniye şehrini kurdu.Bu dönemde Abbasilerin uç komutanı olan Türk Beyi Faraç zamanında Türkler Çukurova'ya yerleşmeye başladılar. Yine Ceyhan yakınlarındaki Anavarza ve çevresine de önemli miktarda Horasan Türk'ü yerleştirilmiştir. Çukurova 8.y.y. sonlarından itibaren Horasan'dan akıp gelen Türklerin vatanı olmuştur.

969 yılından sonra Bizans tekrar Çukurova' ya hakim olarak Türk ve Müslüman kıyımı yapmıştır. Bizans'ın bu bölgedeki hakimiyeti 1083 yılına kadar sürmüştür.

B- TÜRK HAKİMİYETİNDEN SONRA CEYHAN

1071 Malazgirt Zaferinden sonra Türkler Anadolu'ya hızlı şekilde yerleşmeye başladılar. Anadolu Selçuklu Devletinin kurucusu Süleyman Şah 1083 yılında düzenlediği bir seferle bütün Çukurova'ya hakim oldu.

Anadolu Selçuklu Devleti hakimiyeti döneminde Çukurova'ya Türkmen oymakları iskan edildi. Fakat Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıfladığı dönemlerde, Haçlılar tarafından Ermeni Krallığı kuruldu.(1198)

1218 yılında Selçuklu hükümdarı İzzettin Keykavus zamanında Ermeniler üzerine yapılan bir sefer sonunda Çukurova Ermeni Krallığı Selçuklu'ya vergi vermeye mecbur edildi.

Ermeniler Selçukluların zayıf halinden yararlanarak Çukurova'da yaşayan Türkmenlere işkence ve zulüm yapıyorlardı.1366 yılında Memlûklü ordusu Çukurova 'daki Türkmenlerinde desteğini alarak Ermeni Krallığına son verdi.

1352 yılında Oğuz Türklerinin Yüreğir koluna mensup olan Ramazan Bey Memlûklüelerin yardımıyla Ramazanoğulları Beyliği'ni kurdu.1516 yılında Osmanlı'ya bağlanan beyliğe, 1608 yılında Osmanlılar tarafından son verilmiştir.

1535 yılında İran seferinden dönen Kanuni Sultan Süleyman Ceyhan yakınlarındaki Kurtkulağı Kervansaray'ında dinlenmiştir.

1833 – 1840 yılları arasında Çukurova, Mısır valisi Mehmet Ali Bey'in oğlu İbrahim Paşa yönetiminde kalmıştır.

1840 yılından sonra Osmanlılar tekrar bölgeye hakim olmuşlarsa da merkezî idaredeki bozukluklar ve çok ağır olan vergi yükleri yüzünden Kozanoğlu, Küçükaliolu, Bozdoğanlar, Kerimoğulları , Gökvelioğulları , Sırkıntioğulları, Menemcioğulları... gibi aşiretler merkezî idareye karşı isyan etmişlerdir.

Çukurova ve çevresi 1918 yılının sonlarına kadar Osmanlı hakimiyetinde kalmıştır.30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra bir süre İngiliz işgalinde kalan yöre daha sonra Fransızlar tarafından işgal edilmiştir ..

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA CEYHAN

“BENDE BU VEKAYİNİN HİSSİ TEŞEBBÜSÜ BU MEMLEKETTE, BU GÜZEL ADANA'DA DOĞMUŞTUR.” Mustafa Kemal ATATÜRK 5 Mart 1912

Mondros'tan sonra İskenderun Limanına çıkan İngilizler ilerleyerek Ceyhan'ı işgal ederek karargâhlarını kurdular. Bu sırada Ceyhan Belediye Başkanı olan Hacı Mücdeba Efendi'nin evini boşaltarak komutanlık binası yaptılar.

İngilizlerle Fransızlar kendi aralarında anlaşarak Mart 1919'da Fransızlar Ceyhan'ı İngilizlerden devraldılar.

1919 yılı Martında Fransız yüzbaşı Araki, yanında muavini ve Ermeni tercümanı ile birlikte Ceyhan'a geldi. Aradan çok zaman geçmeden bir Fransız piyade taburu ile bir süvari birliği Ceyhan'ı işgal etti. Jandarma Kumandanı olan İbrahim Bey (İbrahim Mete) Kaymakamlık görevini de yürütmekteydi.

Bu işgalden sonra birinci cihan harbinde uzaklara sürülen Ermeniler Fransızlarla birlikte Ceyhan'a döndüler . Ceyhan'da da şimdiki Sakarya İlkokulu ile itfaiye teşkilatı arsında küçük bir Ermeni mahallesi vardı.

Gerek yerli ve gerek sonradan gelen Ermenilerin, işgal esnasında Fransızlardan da yüz bularak rastladıkları Türk kadın ve erkeklerine tecavüzüne yeltendiler.

Yapılan şikayetler müspet netice vermiyordu. Çünkü ermeni tercümanlar olayları istedikleri gibi Fransızlara anlatıyor, Fransızlar da Ermenilerin kendilerine kıymetli bir dost ve yardımcı kabul ediyorlardı. Köylerde Reşit ve Kara Yusuf çetelerinin eşkıyalığı duyuldu. Fransızlar ve onlara gönüllü yazılan ermeni serserilerin, bunlarla mücadeleye başladı. Tozlu Köyü yakınında hiçbir suçu olmayan 23 masum vatandaşımızı herhangi bir muhakeme yapmaksızın kurşuna dizdiler.

Bir gün tiyatrodaki Ermeniler Türklere her türlü çirkefi atmaya başlayınca orada bulunan Türk ve Ermeniler arasında bir arbede koptu. Bunu duyan İbrahim Bey, Fransız Komutan Areki'ye şikayette bulundu.

-“ Ermenileri terbiye edin ya da biz onları terbiye ederiz.” dedi.

Ermeniler bir gün Yunus Hoca'yı minarede ezan okurken vurdular. Ermeniler o kadar azıttılar ki geceleri evleri basarak genç kız ve kadınlara sarkıntılık yapıyorlar, camilerde ibadeti engelliyorlardı. Ceyhanlılar hiçbir zaman yapmadıkları suçları, kanları ve canlarıyla ödemek zorunda bırakılıyorlardı. Öyle ki Ceyhan sokaklarında 20-30 vatandaşımızı katlettiler. Kaymakam İbrahim Bey'in Fransız Komutanlığı nezlinde yaptığı girişimler neticesinde Fransızlarca Ermenilere verilen gece dışarı çıkma yasağı da bir işe yaramadı.

Bu sırada Fransızların jandarma teşkilatını güçlendirmek amacıyla jandarma yazdıkları dönemde , İbrahim Bey'in ilerici görüşü sayesinde bir çok Türk de jandarma yazıldı. Bu Türkler , jandarmalarca Türklere yapılacak zulümleri engelleyecek hem de ileride Türklerin ihtiyaç duyacakları silahları karşılamak için bir vesile olacaktı.

Fransızlarla iyi geçinme çabaları sonuç vermiyordu. Ceyhan sokaklarından geçen manda sürüsünden biri boynuzuyla bir Ermeni'ye dokunmuştu. Bu olay Ermeni serserilerini galeyana getirmek için yeterli idi. Ermeniler, sürü sahibi Hacı Bekir ile arabacı Memo'ya hücum ederek linç etmeye çalışırken Hacı Seyit Nazsız'ın dedesi Hacı Bekir ve Haski Mustafa ağalar görmüşler;

“ Aman koşun Sabitzâde'ye haber verin . Ermeniler adam öldürüyorlar.” diye feryada başlamışlar. Elindeki gümüş bastonuyla önüne gelen Ermeniler'in kafasına rastgele vurmaya başladı. Bir taraftan da ;

“Daha ne duruyorsunuz ? Gözünüzün önünde Ermeniler bizleri boğazlasınlar mı?” diye bağırdı halk, her tehlikeyi göze alarak saldırdı. Bu tepki karşısında Ermeniler kaçtılar. Yakalanan birkaç kişi ile Sabitzâde Ahmet Efendi, hadiseyi Fransız Komutanına anlatarak şikayette bulundu.

Bu üzücü olaylar karşısında başta Sabitzâde Ahmet Efendi olmak üzere Ceyhan'ın ileri gelenleri gizli gizli toplantılar düzenleyip görüştüler. Sabitzâde , “ Burada durulacak hal kalmadı. Dışarı çıkalım, teşkilatlanalım, düşmanla savaşalım. Yurdumuzu kurtarmaya çalışalım, başka çare yok” dedi. Bu düşünce olumlu karşılandı. El altından şehri terk etmenin, dışarıda silah ve cephane sağlayarak, silahlı kuvvetler halinde, düşmanla olanca gücünüzle mücadele etmenin zamanı geldiği halka duyuruldu.

Bunun üzerine halk, şehri terk etmeye, Fransızlardan uzak bölgelere kaçmaya başladılar. Şehir tenhalaştıkça, Ermeniler daha çok azıtiyordu. İlk olarak çeteler besleniyor ve barındırılıyor bahanesiyle Fransızların desteklediği Ermeni yağmacıları Büyük Mangıt, Yılankale , Tatlıkuyu ,Soysalı ,Isırganlı (Tatarlı), Çakaldere , Yeşilhöyük, Çiftlikhat ve Mercin köyleri ile Çil Osman ve Sabitzâde çiftliklerini yıkıp ateşe verdiler. Mercin'deki , Sabitzâde çiftliğindeki malları yağma ederek , koyun , sığır, manda sürülerini ve atları savaş ganîmeti olarak alıp götürürken, patos makinalarını ve çok sayıdaki harmanı ateşe verdiler. Çiftlikte bulunan Sabitzâde , Ceyhan Nehri'nin karşı tarafına yüzerek geçmiş ve canını kurtarmıştı.

Bu can yakıcı olaylardan sonra milli teşkilatlara daha fazla önem verildi. Halk düşman işgalinden kurtulmak için daimi olarak köylere iltica etti. Kaymakam İbrahim Bey ve Ahmet Muhtar dahi kaçmak zorunda kaldı. Burhanlı Köyü'nde derme çatma bir hükümet kuruldu. Ahmet Muhtar Kaymakam Vekilliği yapacak ,İbrahim Bey bütün havalinin teşkilatını düzenleyip silahlı kuvvetleri kumanda edecekti.

İbrahim Bey yanındaki çeteleri Papak (Erenler) Köyü'nde toplanmıştı. İbrahim Bey, Kurtkulağı'nın üst tarafındaki 1.Dünya Savaşı'ndan kalma sahili korumak için yapılan uzun menzilli topu mandalarla kızaklar üzerinde çektirerek, Papak Köyü'ndeki Topraktepe denilen Ceyhan Ovası'na hakim bir tepeye yerleştirmişti. İbrahim Bey'in amacı şehri Türklere boşaltıp daha sonra da şehri topa tutacak ve düşmanı temizleyecekti. Bundan sonra da düşmandan temizlenen şehre geri dönecekti. Bu söylentinin de şehirde yayılması üzerine şehir merkezinde nerede ise Türk kalmamıştı. Ceyhan Nehri'nin sığ olan geçit yerleri ana-baba günü gibiydi.

Fransız ve Ermenilerin zulmü karşısında şehri boşaltma işine “kaç-kaç olayı” adı verilir .Bu olay yöremizde türkü olup söylenmiştir.

***Kaç- kaç giderken yastığım kaldı.
İğneden ipliğe,Fransız aldı,
Kurulu evlerimiz virane oldu,
Yol verin Muhacire ey karlı dağlar,
Elleri kollarında yetimler ağlar,
Elleri koynunda gelinler ağlar.***

Ceyhan, hemen hemen Türkler tarafından tamamen boşaltılmış, geride çok az kişi kalmıştı. Bu arada Kadirli'den kaçan Ermeniler Ceyhan'a sığınmışlardı. Fransızlar,Türk nüfusunun Ceyhan'dan çıkmasını önlemek için giriş çıkışları izin kâğıdına bağlamışlardı.

Fransızların ve Ermenilerin zulümlerine dayanamayan Ceyhanlılar çeteler kurarak örgütlendiler ve Fransızlarla çatışmaya başladılar.

İşgal günlerinde merkezi otoritenin zayıflamasından faydalanmak isteyen bazı başıbozuk insan yığınları silahlanarak dağlara çıkmış ve kendilerine çete denilmiştir. Bu çetelerin en meşhurları Kürt Reşit Çetesi ile Kara Yusuf Çetesi'dir.

Kürt Reşit Çetesi, Kadirli'nin Tatarlı aşiretinden, Halil Efendi'yi vurmaları üzerine jandarma ve Halil Efendi'nin akrabalarının sıkı takibi sonucu yakalanarak öldürülmüş ve çetesi dağıtılmıştır.

Kara Yusuf Çetesi,asker kaçakları ve yağmacıların oluşturduğu bir çapul yığınydı. Bu çete,geçtikleri yerlerde yağma ve çapul yapıyor,halkı soyarak onlara korku veriyordu. Kara Yusuf Çetesi ,yaptığı vurgunlar sayesinde her geçen gün biraz daha kalabalıklaşmış ve önemli bir güç durumuna gelmişti. Çete bir gün birkaç ermeni köyünü basınca Ermeniler, Fransızlara şikayette bulunmuşlardı .Ermenilerin bu şikayeti üzerine onlarca Türk hiçbir suçları olmadığı halde eşkıya denilerek yakalanmış ve Fransız ve Ermenilerce katledilmişti.

Fransızlar,Kar Yusuf Çetesi'ni takip etmişlerse de yakalayamamışlardı. Çete, Fransızlara rağmen ovada istediği gibi pervasızca dolaşüyor, Fransızları hiçe sayıyordu. Fransızlar çeteye karşı Türk jandarmasını kullansalar da başarılı olamadılar .Bunun üzerine Fransız jandarma komutanı Klonel Norman ,halkın gözünü korkutmak ve yıldırma amacıyla eşkıya diyerek getirttiği 25 kadar genci sorgusuz sualsiz ellerini arkadan bağlatıp diz çöktürerek ,başlarına kurşun sıktırarak suretiyle jandarmalara vurdurmuştur

.Şehitlerimizin kimin nehre atmışlar kimini de mezarlık yakınına kazılan bir hendeğe toplu olarak gömmüşlerdir.

Bu arada yörelerinin sayılan ve sevilen kişileri olan ,Mercimek'ten İzzet Efendi,Yılankale'den Fettah Efendi eşkiyayı evlerinde barındırıyorlar bahanesiyle ,tutuklanarak Ceyhan'a getirilmişler ve buradan Adana'ya sevk edilmişlerdi. Burada Fransız Kumandanı Kolonel Norman'ın çöl kanununa göre verdiği kararla 24 saat içerisinde 10.000 altın kurtuluş fidyesi vermeye mahkum edilmiş ve bu fidyeyi vermedikleri takdirde idam edilecekleri bildirilmişti. İzzet Efendi'nin varlıklı olması münasebetiyle yakınları tarafından malları satılarak 3.500 lira toplanmış ve bu para Fransızlara teslim edilmişti. Bunun üzerine İzzet Efendi serbest bırakıldı. Lakin Fettah Efendi durumu uygun olmadığı ve parayı karşılayamadığı için kurşuna dizilerek şehit edildi.

Yine Yılankale'den Adanalı Hacı namıyla bilinen Yılan kaleli biri köyden elleri bağlanarak alınmış ve Mangıt'ta köy meydanında köylülerin gözleri önünde kafası koparılarak şehit edilmiştir.

İşte tam bu olayların geliştiği sıralar da ,Kuvay-ı Milliye kuvvetleri,Kadirli'nin düşmandan temizlenmesinden sonra Kozan civarında kuvvetlerini yığarak, şehri abluka altına almışlardır. Kozan'ı ablukadan kurtarmak için Adana Ermenileri'nin meşhurlarından Avukat Göğdereliyan kumandasında 500 kişilik bir ermeni gönüllü birliğinin hareket ettiği haberi alındı. Bunun üzerine Türk kuvvetleri çevredeki köylülerin de katılımıyla Tumlu Kalesi'nde pusu kurdular. Ermeni kuvvetlerini burada yenilgiye uğratan Türk kuvvetlerinin maneviyatı yükseldi.

Fransızların Kozan'ın tahliyesini ve bu ilçemizin kurtuluşunu takiben, Kuvay-ı Milliye kuvvetleri düşman işgali altındaki Ceyhan ve Osmaniye yörelerine kaydırılmıştı. Kuvayi-Milliye'nin bu bölgedeki faaliyetleri Seyhan Nehri'nden Kozan yolu ve Kürtçülerle İncirlik köyleri arası ,Yılankale,Yeşilhöyük, Büyük ve Küçük Mangıt,Mercimek havalisinde cereyan etmiştir.

Bu cephenin komutanı Aydınoglu Tufan Bey idi. Taktik icabı 4 gruba ayrılan milli kuvvetlerin Sırkıntı Yolu ,Ceyhan'a bağlı Büyük Mangıt Köyü'nü işgal ettikten sonra Ceyhan'ın 3 km. batısındaki Kalehöyüğü Tepesi etrafına siperler kazdırarak Ceyhan Cephesi kontrol altına aldı. Çakalderesi Köyü'nün içinden geçen demiryolu hattı tahrip edilerek, Ceyhan-Adana arasındaki ulaşım aksatıldı. Ceyhan'daki düşman işgalinden kaçanlar koruma altına alındılar.

Ceyhan'da makinalı tüfek,top ve çeşitli askeri malzemelerle donatılmış sekiz bin kadar Fransız askeri bulunuyordu.

Ceyhan'da az sayıda Rum ve ermeni de vardı.

Milli Kuvvetler,Ceyhan yakınındaki Kelalın Höyüğüne siperler kazmış ve mevzilenmişlerdir. Ceyhan Nehri'nin batısındaki cepheden, gece Ceyhan'a ateş açılıyordu. Mercimek'deki milli kuvvetlerin mevcudu 150-200 kişi idi. Milli kuvvetlerin geceleri Ceyhan Nehri kıyısından sızarak düşmana açtıkları ateş daha etkili olmaya başladı. Bununla birlikte milli kuvvetlerin silahları çok eski ve cephaneleri yetersizdi.

Ceyhan yakınındaki Büyük Mangıt köyü Fransız Taarruzuna uğradıktan sonra, Ceyhan Ovası'nın ortasında bulunan Mercimek'teki genel karargâh daha muhkem bir yer olan

Tatarlı (Isırganlı) Köyü'ne; Sırkıntılar grubunun karargâhıda Dedeler Köyü'ne nakledildi. Adana- Ceyhan arasını kontrol altında tutmaya çalışan Milli Kuvvetler, düşmanın bu merkezlerden rahatça girip çıkmasına izin vermediler Bilhassa Misis Savaşlarından sonra, Fransızların Adana-Ceyhan arasındaki ulaşımını önlemek için demiryolu rayları sürekli olarak sökülerek tahrip edilmiştir. Buna karşılık Fransızlar da ,zırhlı trenleriyle top ve makineli tüfek koruması altında işçiler getirerek bozuk rayları tamir ettiriyordu .Bu şekilde daha önce bir saat olan Adana –Ceyhan yolu on saatte alınıyordu.

Milli kuvvetler Ceyhan'ın kuzeyinde bulunan Mercik Suyu'nun kuzey kıyısına kazdıkları mevzilere yerleşmişlerdi. Fransızlardan ele geçirilmiş olan iki ağır makinalı tüfek köprü başına mevzilenmiştir. İleri karakollarımızın güneyde Mercin Suyu kıyısındaki değirmene, Mercin-Ceyhan yolu üzerinde ise Mercin'den 2 km. ileriye sokulmuştur. Fransızları bu bölgede bir piyade alayı,bir süvari bölüğü ve iki bataryası bulunuyordu. Fransızlar hücumla geçtiler. Savaş bütün şiddetiyle devam etti. Öğleye kadar devam eden çatışmalar sonunda ,Fransızların ikinci saldırısı da sonuçsuz kaldı. Mercin Suyu'nun kuzey tarafına geçemediler.

Üçüncü Fransız taarruzu sırasında bir erimiz Fransız tankının üzerine atılarak içindekileri öldürmeye çalışırken şehit oldu. Bu savaşlar esnasında köylülerde askerlere yardımcı oluyordu.

Bu kanlı savaşta askerler arasında gezerek cephaneleri bitenlere cephaneye dağıtan Sabitzade Ahmet Efendi, Vanlı Şehabettin, Abdulbahri'nin yeğeni Ahmet Kaltakiye mahallesinden Şeyh oğlu Ahmet,Rumeli Şurkiye

Köy'nden Dumanlı Mustafa oğlu Dedeli İbrahim, Tumlu Köy'nden Emin ve ismini öğrenemediğimiz birkaç kişi şehit oldu.

Bu savaş esnasında Fransız askerleri arsında bulunan Cezayirli Hacı Mehmet Çavuş ve Beş arkadaşı silahları ile birlikte bir miktar bomba ve makineli tüfekle Türk birlikleri tarafına ilhak ettiler.

Ankara Antlaşması'ndan sonra 23 Ekim 1921 günü Ceyhan'a Türk Bayrağı çekildi. Ceyhan Kurtuluş gününü 6 Ocak 1922 olarak kutlamaktadır.

CEYHAN'IN KURTULUŞUNDA UNUTULMAZ ŞAHSİYETLER

OSMAN TUFAN BEY

1886 YILINDA Üsküp'te doğmuştur. Manastır Askeri Lisesini bitirdikten sonra, İstanbul Merkez Kumandanlığı Teknik Heyetinde çalışmıştır.

1.Dünya Savaşı Boyunca değişik yerlerde, çeşitli görevlerde bulunmuştur. Savaş sonrasında ,İstanbul Merkez Kumandanlığı Teknik Heyeti'nde çalışmıştır.

Daha sonra, Mustafa Kemal Paşa ile hareket etmeye başlamıştır. Sivas Kongresi'nden sonra Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle Doğu Kilikya Kumandanlığına atanmıştır.

Tufan Bey, Andırın'da Kuva-i Milliye'yi kurarak Ceyhan ,Kadirli ve Kozan yörelerini teşkilatlandırmaya başlamıştır .Onun teşkilatlandığı kuvvetler Doğu Kilikya'da Fransızlara karşı büyük bir zafer kazanmıştır. Tufan Bey, düşman İzmir'de denize dökülene kadar mücadeleye devam etmiştir.

1935 yılında Tuğgeneralliğe yükselen Tufan Bey Siirt'te eşkıyaya karşı büyük başarılar elde etmiştir.

Tufan Bey 4-5 Şubat 1944 yılında ölmüştür.

Atatürk , Nutuk'unda Tufan Bey'den bahsetmiştir.

Atatürk, Erzurum'dan Sivas'a gideceği vakit suikast söylentileri başlamıştır. İşte bu sıralarda yanına gelen Tufan Bey'den bahseder;

“Fedakar arkadaşlarımızdan bir kaçının elyevm bir alay kumandanı olan Osman Bey ki, Tufan Bey namıyla maruf olmuştur. Bunların başındaydı. Bir otomobil ile kendi otomobilimize takaddüm ettirdik, Sağdan soldan gelecek uzak mesafedeki ateşlere karşı ehemmiyet verilmeyerek otomobiller seri hareketle şose üzerinde ileri yürüyüşe devam edecekler.”

AHMET AĞA (BORAN)

Şumnu muhacirlerinden olan Ahmet Ağa,Bulgaristan'ın Eskicuma kazasında doğmuştur. 16 yaşındayken ailesiyle birlikte Ceyhan'ın Yeşil bahçe Köyü'ne yerleşmiştir.

Andırında ki Tufan Bey'le haberleşerek Fransızlara karşı milli kuvvet oluşturmaya başladı. Ahmet Ağa Ceyhan'la ilgili bilgileri bir değneğe yazarak Tufan Bey'e ulaştırıyordu. " Artık Türk Devleti yıkıldı, yerine Fransız Devleti kurulacak, millet çok rahat yaşayacak" diyen bir şahsı kovması üzerine, Ahmet Ağa Fransız jandarmalarınca tutuklandı.

Ahmet Ağa'nın tutuklandığını öğrenen Hüsmen Ağa ve Avcı Mehmet, Mercimek Köyü civarında Fransız askerlerine pusu kurarak Ahmet Ağa'yı kurtardılar. (22 Şubat 1920)

Ahmet Ağa bu olaydan sonra adamlarıyla birlikte, Andırın'da bulunan Tufan Bey'in yanına gitti. Daha sonra ailesini Andırın'a getirtirerek kendisi Ceyhan'a döndü. Fransızlarla mücadeleye başladı.

Ahmet Ağa, Akdam ,Yeşil bahçe, Sarı bahçe, Ağaçlı, Çatal höyük, Camuzağlı, Aşiret İnceyer...köylerini teşkilatlandırmış ve Fransızlara karşı büyük başarılar elde etmiştir.

Ahmet Ağa'nın en büyük başarısı ,Tumlu savaşında Ermenileri yenilgiye uğratması olmuştur. Bu savaştan sonra kendisine Boran lakabı verilmiştir. Ahmet Ağa Kurtuluş Savaşı'ndan sonra,Boran soyadını almıştır.

Ahmet Boran Bey,Atatürk tarafından İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Ahmet Boran Bey , 17 Eylül 1946 yılında ölmüştür. Mezarı Yeşildam Köyü'nde kendisine ait olan çiftlikteki aile mezarlığındadır.

AVCI MEHMET

Bulgaristan'ın Şumnu Kasabası Akdere Köyü'nde doğan Avcı Mehmet, Ceyhan'ın Mercimek Köyü'ne yerleşmiş bir Bulgar Muhaciridir.

Avcı Mehmet , İlk Kuvay-ı Milliye'cilerden olup, Çukurova'nın çeşitli yerlerinde özellikle Kozan kuşatmasında, Ceyhan-Yumurtalık bölgesinde büyük hizmetleri vardır.

Avcı Mehmet, Andırın'da Tufan Bey'le görüştükten sonra Hamam Köyü'ndeki Ermenilerle çarpışmış,Mercimek, Sarı bahçe karakollarını basarak düşmanın silahlarını almış ve arkadaşlarına dağıtmıştır.

Avcı Mehmet Ahmet Ağa'yı tutuklayan Fransızlara yaptığı baskından sonra bir daha köyüne dönmemiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Osmaniye'nin Toprakkale ilçesine yerleşmiştir.

Avcı Mehmet Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği üstün başarı ve hizmetlerden dolayı hiçbir yardımı kabul etmemiş ,hatta İstiklâl Madalyasını bile kabul etmeyerek “ Ben bu işi vatanım ve milletim için yaptım” demiştir.

Avcı Mehmet 1970 yılında Toprakkale'de vefat etmiştir. Mezarı Toprakkale'de bulunmaktadır.

Ahmet Fevzi Efendi, İbrahim Mete Bey, İnce Ali ,Necip Ağa, Çerkez Nuri Çavuş, İsmail Caf ve Ali Caf ...vb. gibi kahraman şahsiyetler hakkında fazla bilgiye rastlayamadığımız için bu kahraman büyüklerimizi sadece isimleri ile anıyoruz.

CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE CEYHAN

Ceyhan ilçesi geçmişten günümüze bir tarım şehri olarak varlığını sürdürmüştür. Son 20-25 yıldır tarıma dayalı endüstri kuruluşları Ceyhan'da ağırlık kazanmaya başlamıştır. Özellikle tekstil, yağ, inşaat malzemeleri, kireç...vb. sanayi gelişmiştir.

Ceyhan ulaşım olanaklarının da elverişliliği sayesinde hızlı şekilde gelişmiştir. Ceyhan güneyden Gaziantep- Tarsus otoyoluyla, kuzeyden ise E-5 karayoluyla çevrilidir. Bugünkü Ceyhan İlçesinin nüfusu ülkemizdeki 45 ilin nüfusundan daha fazladır. Seksenbeş köye sahip olan Ceyhan, Cumhuriyet'ten sonra hızlı gelişmesini günümüze kadar sürdürmüştür.

Ceyhan 27 Haziran 1998 depreminden sonra sanayileşmede büyük yara aldıysa da Bakü-Yumurtalık boru hattının gerçekleşmesiyle ve önümüzdeki yıllarda faaliyetini arttıracak olan Serbest Bölge ve organize sanayi ile tekrar gelişimine devam edecektir.